

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto (año) XXXV, 3

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

maj-junij (mayo-junio) 1988

Katera subjektivna resnica časa je resnična?

Taras Kermauner piše v Novi reviji 65/66 O Apihovem novem romanu. Tekst je bil naročen kot spremna beseda za knjižno izdajo romana, vendar ni bil objavljen. Iz besedila navajamo odlomke (str. 1530/1/2), v katerih omenja Ruda Jurčeca.

Jurčec je bil urednik Slovenca, klerikalec, vladni časnikar in politik, nato politični emigrant in strasten nasprotnik tuči pevojne Jugoslavije. Njegovi spomini, napisani v lepem slogu, nadarjeno in prepričljivo, dajejo povsem drugačen pogled na omenjeni čas, saj izhaja Jurčec iz druge ideologije, drugačne vzgoje kot Apih. Tudi njegovo življenje teče po časnikarskih sejah, v Parizu kot življenje štipendista vlade, kot od revščine, od podeželsko izrinjenega otroka k središču, k moči.

Razredno-politično-vojaška logika ne odloča več. Kaj odloča danes?

Jurčec ni več zunaj naroda. Ni več izdajavec. Je le še slovenski pisatelj, to je nekdo, ki piše slovensko in sodeluje v oblikovanju ideološko pluralnega, a nacionalno enotnega slovenstva. Ta hip ni več bistvenih razlik med Jurčecom in Apihom, med Miheličevom in Zupanom. (Čeprav je Miheličeva pamfletistično kritično opisovala Zupana v Stolpnici osamljenih žensk, Zupan Miheličeva v Komediji in čeprav Apih še pred desetletjem ne bi hotel sestiti z Jurčecom — vojnim zločincem — za isto mizo.) Razlike te vrste niso več pomembne. Važno je le, da so vsi Slovenci. Najvišja vrednota je enotni ali skupni slovenski kulturni prostor; o tem se govori več kot o slovenski državi. Kultura — posebej literatura kot pisanje v slovenščini — je spet, kot pred stoletjem, vrhovno znamenje slovenstva. Le da so nekoč mislili, da je kultura prva etapa do lastne države, gentilizem pa potiska državo in politiko na ontično raven kot manj pomembno; odločilna mu je slovenska sveta bit. (Nekoč so ji rekali slovenski Duh.) V tej sveti biti se raztopijo vse individualne razlike. Ostane le Slovenstvo kot človečnost.

Občni zbor SKA

V SOBOTO 30. aprila 1988 se je v Slovenski hiši v Buenos Airesu odvijal Občni zbor Slovenske kulturne akcije, s katerim se je zaključila sezona 1986/1988 in se odprlo novo dvoletno obdobje.

Skupščino je vodil predsednik SKA Ladislav Lenček, ki se je spomnil umrlih članov v pretekli poslovni dobi: Franceta Goršeta, Toussainta Hočevarja, Simona Kregarja in Karla Rakovca.

Zborovanje je potekalo po predvidenem dnevnem redu. Po branju zapisnika zadnjega občnega zbora so odborniki podali poročila o opravljenem delu. Lojze Rezelj je poročal o blagajni, Andrej Rot o tajniških poslih in o filozofskem odseku, dr. Jure Rode o teološkem odseku, Avgust Horvat o odseku za družbene vede, arh. Jure Vombergar o likovnem odseku, Frido Beznik o gledališkem odseku, France Papež o literarnem odseku; za glasbeni odsek je poročal tajnik; urednika Meddobja in Glasa sta tudi podala pregled dela.

Poročila je sklenil predsednik Ladislav Lenček, ki je v svojem izvajanju v glavnih obrisih podal delo SKA:

„Iz poročil drugih odbornikov smo razvideli, da je bilo zadnje dvoletno obdobje kar plodovito, tako v izdajanju Meddobja, Glasa in knjig kot v kulturnih večerih tu v Argentini, pa tudi v imenovanju novih ustvarjalnih članov naše organizacije. Novost je bila v tem času akcija za pridobivanje mecenov pri izdajanju knjig.“ Predsednik Lenček je posebej poudaril vlogo Meddobja kot edini reviji slovenskega izseljenskega ustvarjanja na področju kulture in reševanju njene problematike. Govoril je tudi o važnosti Glasa ter kulturnih večerov v Buenos Airesu, na katerih nastopajo tudi priznane osebnosti iz Ljubljane, Trsta, Celovca, Toronta itd.

Vendar je glavna vsebina njegovega govora bila namenjena vprašanju bodočnosti SKA: „Prerok David pravi v 136. psalmu: ‚Ob babilonskih rekah smo sedeli in jokali ... ob vrbe ob vodah tuje dežele smo obesili svoje citre...‘ Premišljam našo SKA: Tudi slovenske begunce in izseljence bi mogla zajeti ta jalova otožnost: ‚Kako naj bi peli Gospodovo pesem v tuji deželi?‘ Premagali smo skušnjavo obupa: Nismo obesili citer svojega slovenstva in zamirali, ampak smo začeli peti, sebi in novemu rodu o našem narodu, o slovenski kulturi, o upanju v bodočnost slovenstva, peti in ustvarjati slovensko v tujini, in pojemo še danes.

Vse delo SKA po svetu, vsa prizadevanja celotne slovenske organizirane skupnosti tu v Argentini, je izraz veselega slovenskega življenja kljub tujini in hotenja, živeti tako tudi v nadaljnjih rodovih.

Če danes kandidiramo za novega predsednika SKA, v Argentini rojenega Slovenca, je to dokaz, da je mogoče v tujini živeti in rojevati slovensko tudi in kljub tujini, je pobuda za vse, da ne smemo le brezdelno sedeti in se cmeriti ob babilonskih rekah, ampak da je treba ostvarjati slovenske družine, v njih vzgajati slovenske otroke, ustvarjati slovensko kulturno okolje zanje in z njimi v tujino slovensko živeti.

Danes v vsem slovenskem svetu občudujemo, da smo po več kot 40 letih begunstva in izseljenstva ostali Slovenci in da tak ostaja tudi novi rod. Občudovanje je toliko večje, ker vidijo, da smo to dosegli brez opore matične domovine. V tujino smo prišli sami, v njej živimo in se borimo za svoj narodni obstoj sami. Kako lažje bi bilo in bo, če in kadar bi se mogli opirati na mati domovino ...!

Ko to premišljuje, nam ob vseh težavah in bojih sedanjosti vstane pred očmi upanje, kot ga je v prvi svetovni vojni izrazil rojakom dr. Korošec: Dvignite glave, kajti vaše odrešenje se približuje, čas, ko se bo mogla argentinska slovenska skupnost, tudi SKA, opirati na kulturne sile v domovini in bo tako še lažje in uspešneje ohranjevala slovenstvo v našem izseljenstvu. Morda bomo to prej doživeli, kot mislimo!“

Po pregledu zapisnikov sej, blagajniške knjige in seznama članov je predsednik nadzornega odbora dr. Jože Krivec predlagal razrešnico dosedanjemu odboru. Dr. Krivec je prevzel vodstvo skupščine ter povabil članstvo k tajnemu glasovanju.

Skrutinatorja Tone Brulc in Marjan Eiletz sta ugotovila, da je lista, ki so jo sestavili pravkar razrešeni odborniki, dobila 30 od 34 glasov. Novo vodstvo SKA sprejeto na občnem zboru za dobo 1988–1990 je sledeče: Predsednik: Andrej Rot; Tajnik: Tone Brulc; Blagajnik: Lojze Rezelj; Nadzorni odbor: Vinko Brumen, Ivan Bukovec in Jože Krivec.

Besedo je prevzel izvoljeni predsednik SKA, se zahvalil zaupanju, ki ga je izkazal občni zbor, ter poudaril pomembno vlogo bivšega predsednika Ladislava Lenčka. On je namreč zlasti v zadnjih letih kot pred-

ustvarjalci ska

85-LETNICA DR. TINETA DEBELJAKA

V soboto 23. aprila so odborniki SKA z veselim praznovanjem napolnili stanovanje dr. Tineta Debeljaka. Ob jubileju častnega predsednika SKA in njegove žene gospe Vere Remec Debeljakove se je okrog dvajset gostov sešlo ob pogrnjeni mizi, posebej pa so spregovorili Ladislav Lenček, France Papež in Jože Krivec. Sledeče so besede, ki jih je slavljencu spregovoril dr. Jože Krivec:

Dragi prijatelj Tine!

Težko bi te naslavljali drugače kakor je že dolgo časa navada med nama. Pol stoletja poznanstva in sodelovanja približa tudi dve duši, ki stremita v skupnem delu za iste cilje. Družilo naju je, vsakega na svoj način, stremljenje za rast in ohranitev lepote slovenske besede, tiste najvišje vrednote vsakega naroda, ki se prav po njej dviga, identificira in živi svobodno življenje? Danes moram potrditi, da je vsa družina Doma in sveta bila zvesto ob Tebi in Ti v naši sredi kot urednik, toda vedno le eden izmed nas!

Gotovo je najvažnejši namen našega snidenja v tem prijaznem domu z natrpanimi stenami srčnih plodov in z dosežki duha, da proslavimo Tvojih 85 krepkih, plodnih in uspehov polnih let življenja. Zato Bogu hvala, da smo lahko danes ob Tebi!

Kar nas veseli, je dejstvo, da ta Tvoja življenjska obletnica pada v častljivo stoto obletnico rojstva literarne revije Doma in sveta. *Dom in svet* je bil zate roža Tvoje ljubezni! Vsi smo vedeli, kako si bil ves v njem in kako se Ti je bilo neizmerno težko posloviti od njega, ko ga je vojna stiska zadušila. Toda Ti, jaz in vsi dominsvetovci smo čuvali upanje v srcih, da bo spet oživel: če ni, je ostal vsaj kot okleščen, toda nepremagan viharnik, ki še vedno kljubuje v razvihrano nebo in drzno priča o svoji nekdanji sili in plodovih, pa tudi o semenih, ki jih je razsipaval, da se z njimi oplodijo ozare...

Letos poteka tudi 50 let, odkar si 1938. leta prevzel po krizi v Domu in svetu uredništvo 51. letnika in ga največ z mladimi sodelavci obudil v življenje.

Vem, da mnogo misliš na tista leta in na ljudi, ki so ostali zvesti reviji in se pridružili v krog Tvojih sodelavcev. Fotografije in podobe približujejo preteklost. Obudil jih bom nekaj pred Teboj, kajti ob njih Ti bo prijetno in toplo pri srcu.

Poglej nas v jeseni leta 1943 na Pregljevi šestdesetletnici. V topli kmečki sobi smo pri Sedmici v Mostah. Resni kakor časi okrog nas. Ob mizi, starejši in mlajši pomešani, okrog široke lončene kmečke peči, natrpani na njej, kakor otroci velike družine: Pregelj, Velikojnja, Vodnik, Jalen, Jesenovc, Stelé, Lovrenčič, Koši-

sednik SKA dokazal izredno ljubezen do ustanove in preko nje do slovenstva. Predlagal je, da bi mu SKA izkazala posebno čast za opravljeno delo.

Nato je Rot podal poglede na SKA, ki jih imajo razni ljudje po svetu, ter menil, da „vsa ta ugotavljanja imajo smisel le, če nam pojasnjujejo dejansko vlogo in poslanstvo SKA. Pravzaprav se iz njih in iz 35-letne poti jasno začrtuje smisel vsega početja: poslanstvo SKA je v podpiranju vseh tokov slovenske demokratične in pluralistične kulture, tudi takih, ki v domovini zaradi sedanjega sistema ne morejo uspevati ali le s težavo. Poslanstvo SKA zajema vse to, kar Enotni slovenski kulturni prostor ne utegne in ne sme zajeti. SKA ne sme biti samo emigrantska ustanova, temveč ustanova izven Slovenije, ki povezuje na področju kulture vse Slovence v krščanskem in demokratičnem duhu.“

ček, Javornik, Mikuš, Moder, Beličič, Dular, šali, Kociper, Krivec, Cevc, Bračko... Naliti so kozarci črnine, da so misli izvirnejše in pesem slajša – da je praznik slovesnejši.

Druga slika iz leta 1943. je veličastnejša. V pričakovanju ganljive lepote nam tolče srce. Že sam kraj nam vzbuja spoštovanje Kot s soncem razsvetljena polno zasedena dvorana opernega gledališča v Ljubljani. Za sklad za begunce berejo svojo besedo slovenski pisatelji, večina dominsvetovci, ki so se uprli kulturnemu molku in razodeli z ustvarjanjem svojo srčno željo: živeti hočemo!

Pri Debeljakovih. Sede: gospa Vera R. Debeljakova, dr. Tine Debeljak in Ladislav Lenček. Stoje od leve: Lojze Rezelj, Jure Vombergar, Meta Vombergar, Tine Debeljak ml., gospa Brumnova, France Papež, dr. Vinko Brumen, Tone Brulc, dr. Jože Krivec, dr. Jure Rode, Pavči Eiletzeva, Ivan Bukovec, Katica Cukjati, arh. Marjan Eiletz, Andrej Rot.

Tretja podoba: recitacijski nedeljski opoldne mladih dominsvetovcev v Ljudski knjigarni ob ljubljanski stolnici. Ne smrt, življenje slovenskemu narodu – je bil naš klic! Čez nekaj dni so nekaterim poslali obsodbe, ker niso spoštovali zapovedanega kulturnega molka. Nam pa je šlo za delo, za obstanek, za kulturo, ki bi dvigala, reševala in zmagovala nad propadom! Najvišja čast, za katero se moramo zahvaliti prav Tebi, je bila tudi podelitev Prešernovih nagrad mesta Ljubljane za literarna dela v februarju 1943. Od takratnih petih nagrajencev sta v svetu ostala med živimi še dva: Stanko Kociper, nagrajen za roman Goričanec in Jože Krivec za knjigo Dom med goricami. Doma menda živi še eden; med nami pa od petih en član žirije, ki je nagrade prisolila – to je nocojšnji slavljenc Tine Debeljak.

Prisrčno Ti čestitam k Tvojemu življenjskemu prazniku z željo, da nam v bodoče kaj lepega in vrednega poveš, če Te že pisalo ne uboga več. Razdaj svoje srce, radi Te bomo poslušali, kakor otroci dragega deda!

Spet smo zbrani ob Tebi! Ob mizi smo, na kateri so naliti kozarci, kakor tedaj v Pregljevem letu. Mnogi

so onemogli pod težo let, preostali vztrajamo. Samo ne obstati!

Tam zadaj je zakladnica slovenske besede, domače, zamejske in predvsem izseljenske. Marsikaj je dominsvetovskega v njej, sicer v novi barvi, morda v spremenjeni obleki. Nekoč bo vse to odšlo na vzhodno obalo morja. Ko bo prišel tisti dan, bo premalo kozarcev na mizi, kajti praznik bo velik in svečanosti bodo trajale dolgo!

Družina na Debeljakovi 85-letnici.

Franc Sodja prejel nagrado Vstajenje

Komisija literarne nagrade VSTAJENJE, ki jo sestavljajo Zorko Harej, Martin Jevnikar, Marij Maver, Ljubka Šorli in Zera Tavčar je odločila, da podeli literarno nagrado Vstajenje za leto 1987 Francu Sodju za knjigo Pisma mrtvemu bratu.

Komisija je takole utemeljila svojo odločitev: Pisatelju, redovniku Francu Sodju so zdravniki v jeseni 1984 povedali, da ima raka, tedaj je začel pisati pisma umrlemu bratu jezuitu, ki ga je dve leti prej pobral rak. Tako je v 27 pismih psihološko in duhovno analiziral svoje življenje, zunanje in notranje. Ob tem je prikazal domačo družino sredi bohinjske narave, študijska leta, težko poveljno življenje z ječo in misijonarjenjem na jugu Jugoslavije, po odhodu v tujino pa v Kanadi, Argentini in na Koroškem. Pisatelj globoko meditira o odnosu do družbe, Boga in sveta. Pripovedovanje sega v globino in je pretresljivo, na robu med življenjem in smrtjo, kljub temu pa optimistično, ker je njegova vera zasidrana v vse njegovo bitje. Pisma so literarno izdelana, tekoča, v izbranem jeziku, kar je Sodja dokazal v drugih spisih in desetih samostojnih knjigah.

Podelitev nagrade je bila 11. aprila v Trstu na večeru Društva slovenskih izobražencev.

Pisatelj Lev Detela – oseba v avtobiografskem romanu Marjana Tomšiča „Ti pa kar greš“

V delu „ČASOMER ŽIVLJENJA“, ki je v knjižni obliki pravkar izšlo pri Slovenski kulturni akciji, omenja Lev Detela prijateljstvo z Marjanom Tomšičem, ki je bil v istih letih kot Detela (1958-1960) slušatelj na slavističnem oddelku ljubljanske univerze. Zdaj je istočasno kot Detela leta 1939 rojeni Tomšič pri ljubljanski založbi Borec objavil avtobiografski roman „Ti pa kar greš“, v katerem poleg opisa svoje prve ljubezni obravnava predvsem mučne dogodke na slavističnem oddelku ljubljanske univerze, kjer so leta 1959 med drugim na vprašljiv in brutalen način iz političnih razlogov odstranili poveljavnega predstojnika slovenske slavistike po vojni prof. dr. Antona Slodnjaka.

Marjan Tomšič je prav tako kot Detela leta 1960 zaradi pritiska komunističnih oblasti zapustil ljubljansko univerzo. Milena Merlak in Lev Detela sta se tedaj izselila v tujino.

Kot zunanji slušatelj je Tomšič pozneje opravil nekatere izpite in poučeval na različnih šolah. Bil je sodelavec kritične in pozneje uničene revije „PERSPEKTIVE“. Objavil je več proznih del (KROG V KROGU, 1968; ONSTRAN, 1980; OLIVE IN SOL, 1983; ŠAVRINKE, 1986; TI PA KAR GREŠ, 1987). Zdaj živi kot svobodni pisatelj v Piranu. Ena glavnih oseb njegovega romana „TI PA KAR GREŠ“ je študent Leon, to pa je Lev Detela med leti 1958 in 1960. Seveda se ta Leon iz romana le v glavnih potezah krije z dejanskim človekom Detelo, saj je Tomšič ta lik nekoliko dramaturgiral in spremenil. Kljub temu je zanimivo, kako pisatelj Tomšič kaže javni odpor proti političnemu pritisku na ljubljanski univerzi, katerega najmlajši žrtvi sta bila prav on in Detela. Jasno opisuje klavrne politične napade na profesorja Slodnjaka in njegovo problematično odstranitev z ljubljanske univerze, ki se je občasno razraščala v dejanski pogrom proti takoimenovanim „sovražnikom novega socialističnega družbenega sistema“. Ker Detela v „ČASOMERU ŽIVLJENJA“ kot ena redkih nekonformističnih prič prvič po omenjenih dogodkih na obširen način razpravlja o pritiskih in nekvalitetnem stanju na ljubljanski univerzi, je zanimivo, kaj je o istih zadevah popolnoma brez kakršnekoli predhodne povezave z Detelo napisala v obliki romana druga poveljavna priča tedanjega konkretnega negativnega dogajanja, pisatelj Marjan Tomšič.

Nastopi Bernarde Fink

V tej evropski glasbeni sezoni je Bernarda Fink imela priložnost, da je posredovala svojo umetnost kot solistka na mnogih koncertnih odrih in v cerkvah. Največ se je spet uveljavljala kot interpretinja liturgičnih in oratorijskih del. Tako je v različnih švicarskih in francoskih mestih v letu 1987 pela v Mozartovi maši v c-molu, Haendlovem Mesiji, Bachovem Magnificatu, Haydnovi Terezijanski maši, Rossinijevi Mali slovesni maši in Mendelssohnovem Eliji, največkrat pod dirigentom Michelom Corbozom. V tem letu je z orkestrom in zborom Gulbenkianove ustanove pela na Portugalskem (Lizbona) in v Španiji (Cuenca) na 27. tednu cerkvene glasbe Mozartov Requiem. V tem ciklu so sodelovali pomembni dirigenti, orkestri, zbori in solisti iz vse Evrope in Združenih držav. V Italiji (Turin) se je predstavila v Beethovnovi Slovesni maši op. 123 z znamenitim dirigentom Ferdinandom Leitnerjem. V Švici (Lozana) je potem izvajala solistične dele Bachove maše v h-molu, ki jo je dirigiral Jacques Pache, spet v Lizboni pa Vivaldijevo Gloria op. 588 in Rossinijeve operne arije. Ta koncert je dirigiral Claudio Scimone. Razen s temi deli se je predstavila v ženevskem Velikem gledališču z recitalom Musorgskega Otroških pesmi in cikla Brez sonca. Program tega recitala je delila s pianistko Marto Argerich. V istem gledališču je pa pod dirigentom Graeme Jenkinsom izvedla vlogo Janka in Humperdinckovi operi Janko in Metka. Ta njen nastop so kritiki posebno opazili in je pevko glavna pariška glasbena revija posebno pohvalno ocenila.

V tekoči sezoni bo Bernarda Fink nastopila še pri nekaterih koncertih, npr. v Parizu v Haendlovem Mesiji, julija pa bo v beneškem Teatro Fenice z dirigentom Claudijem Scimone pela v pravkar odkriti Rossinijevi operi Delmira. Pred odsko izvedbo bo opera z isto zasedbo posneta na ploščo.

65-letnica dr. Jožeta Velikonje

Plodovito delo na polju slovenstva in znanosti nam narekuje, da se spomnimo dr. Jožeta Velikonje, ki predava sedaj na ameriški univerzi Washington v Seattlu.

Rodil se je v zavedni katoliški družini 17. aprila 1923. v Ljubljani, študiral zemljepis na ljubljanski univerzi in v Rimu, kjer je leta 1948. tudi diplomiral. Do leta 1955. je poučeval na srednjih šolah takratnega Svobodnega tržaškega ozemlja, ki je bilo pod ameriško vojaško upravo, nato pa je emigriral v ZDA.

Njegovo zanimanje je bilo posvečeno političnim in socialnim premikom — predvsem italijanski in slovenski emigraciji.

Svoja dela je objavljaval v slovenščini, angleščini in italijanščini. Kot strokovnjaka za emigracijsko vprašanje so ga vabili na razne mednarodne simpozije.

Številni članki v Ameriški domovini (Cleveland), Mladiki (Trst), Mostu (Trst), Klicu Triglava (London), Svobodni Sloveniji, Meddobju (Buenos Aires), so priče njegove dejavnosti. Poleg teh je pisal tudi v strokovna ameriška glasila: *Annals of the Association of American Geographers* (Zborniki zveze ameriških geografov), *Annals of the American Academy* (Zbornik ameriške akademije), *Balkan Studies* (Balkanske študije), *The Journal of Geography* (Revija za zemljepis), *The Journal of Politics* (Revija za politiko), *Science* (Veda), *Slavic Review* (Revija za slavistiko i.dr.

V Ameriški domovini je objavil vrsto osmrtnic o naših velikih možeh, ki so umrli v tujini (Ruda Jurčec, dr. Anton Kacin, Viktor Antolin, Pavle Rant, dr. Rajko Ložar, msgr. Anton Orehar, Mirko Javornik, dr. Lojze Vogrič, Toussaint Hočevar, dr. Simon Kregar).

Dr. Jože Velikonja je ustanovni član Društva za slovenske študije, njegove članke dobimo v njeni reviji *Slovene Studies*, ki združuje sloveniste in slaviste ZDA, poleg tega se redno udeležuje njenih simpozijev, na katerih je priznan predavatelj. Iz svoje stroke je predaval tudi v Argentini in v domovini.

Sodeloval je s članki tudi pri izdaji ameriških enciklopedij o Slovencih. T.B.

Sedanjí predsednik SKA Andrej Rot, nekdanjí predsednik SKA in sedanjí častni predsednik dr. Tine Debeljak in predsednik SKA do letošnjega občnega zbora in ustanovitelj SKA Ladislav Lenček.

Pismo iz Tokia

Dragi Glas! (Pišem pod cvetočimi češnjami Tokia.)

Oni dan sem bil oddal Medu pismo, ki sem ga sicer naslovil nate, pa je bilo celih 11 strani debelo, preveč za Tvoj informativni cbseg. Jantarju sem moral odgovoriti — moral v smislu filozofske dolžnosti ob pogledu na ozemlje, čigar lepo rastočih dreves se tu in tam oprijema vanje zamotani, malce strupeni bršljan. Vendar: glavno je, da smo začeli z debato; upam, da se nama pridružijo še mnogi in vsak s svoje zorne strani osvetli v debato zavozlane probleme. Kot pravimo na teh otokih: Hádžime ua dájdzí, po naše: Začetek odloča! (Hadžime=začetek; uá=kar se tiče; dájdzí=važna stvar; če izgovorimo „hadžime uá“ s povzdignjenim glasom, obrnemo pozornost na „začetek“, ki mu pridevek „dájdzí“ lahko sledi brez glagola, tako zelo poenostavlja japonska jezikovna navada izražanje misli; seveda lahko dodamo primeren glagol, posebno v vljudnem govoru.)

Draga Gelt je napisala v angleščini knjigo *The Slovenians*, s podnaslovom *From the Earliest Times*. Kar pomeni; po naše: Slovenci. Od davnih časov (do danes.) še en podnaslov ima: *Illustrated Story of Slovenia*, kar pomeni: Zgodovina Slovenije v slikah. Izdal je knjigo „Coordinating Committee of Slovenian Organizations in Victoria“ v Avstraliji, in sicer leta 1985. Take knjige sem si že dolgo želel, da mi pomaga obrazložiti Slovenijo in Slovence pri Japoncih, vsaj tistih, ki znajo brati angleško. Ko sem o njej zvedel, sem jo takoj naročil, četudi me je stala določeno denarno žrtev. Ima 210 paginiranih strani in veliko število črno-belih fotografij, ki se nanašajo tudi na risbe in zemljevide. Kazalo našteva 12 poglavij: 1. Pred prihodom Slovanov. 2. Izvor Slovanov. 3. Nova zemlja (odnosno domovina). 4. Krščanstvo in Slovenci. 5. Nova pota v nove čase. 6. Politika, kuga in vdor(i). 7. Nacionalizem in boj za svobodo. 8. Še več vojn. 9. Žeja po znanju. 10. Luč na obzorju. 11. Novi začetki. 12. Mozaik tradicij. Kazalo bi moralo dodati vsaj še eno — trinajsto — številko za dvanajst strani obsegajoče Dodatke.

The Slovenians predstavlja ogromno in hvalevredno delo! Toda — v polni meri ga bomo — vsaj mi v angleško beroči in govoreči tujini — lahko rabili šele, ko bo zagledalo luč v drugi, popravljeni izdaji. Zdi se mi, da maličita sicer tako lep obraz tega dela posebno dve potezi: slaba angleščina in tolmačenje določenih zgodovinskih dejstev.

Zdi se mi, da bo treba napisati nekoč tudi posebno kritiko o zgodovinskem tolmačenju, ki ga avtorica v tej — naj ponovim: izredno važni in po svoji naravi reprezentativni — knjigi zastopa. Tako beremo na str. 127, da so strmoglavili vlado Princa Pavla in da je mladi kralj Peter II. zbežal na Angleško, nakar sledi odločitev nemških in italijanskih vlad, da si razdelijo Slovenijo — o njunem napadu na takratno Jugoslavijo ne zveemo ničesar — ali morda zato ne, ker je takrat vladal prijateljski pakt med Hitlerjevo Nemčijo in Stalinovo Sovjetsko zvezo? Nato sledi 13 vrstic izjave Rajhovega pooblaščenca (brez imena) o germanizaciji Slovenije, ničesar pa ni dokumentiranega iz italijanskih virov, ki bi lahko izpričali podobno namero. Potem sledi borih štiri vrstic o usodni medvojni dobi: „Ustanavljale so se protinacistične in protifašistične skupine in Slovenci so neprenehoma nudili tako pasiven kot aktiven odpor. Zverinski teror s strani okupatorjev ni zlomil volje Slovencev, odločenih da si priborijo svobodo.“ Nato sledi 5 vrstic, ki odjeknejo kakor slavospev na čast komunizmu: „Mnogo Slovencev se je odločilo za komunizem (v angleščini stoji „choose“, to je, se zdaj odločajo za... vendar menim, da gre za tiskarsko pomoto in bi moralo stati „chose“; če se pa motim, je teh pet vrstic slavospev v kar se da g'asnem tonu) — po svojih idealih je obljubil narodom sveta svobodo in Pravico do bivanja, Pravico vsakega naroda do lastnega narodnega in političnega razvoja“ (vse te besede od izraza „Pravico do bivanja“ do besede „razvoja“ so tiskane z velikimi črkami!). Na str. 128 se slavospev nadaljuje: „29. novembra 1943 je Jugoslovanska skupščina proglasila Federativno Republiko Jugoslavijo in za svojega vodjo maršala Josipa Broza Tita (1892-1980), ki je vodil Komunistično partijo in njene člane med vojno.“

Cela vrsta vprašanj se poraja ob teh odstavkih, vprašani zgodovinskega značaja, saj gre za reprezentativno knjigo o Slovencih: ali je vtis, ki ga človek dobi ob branju teh vrstic na str. 127 in 128 — merodajen, tako da si tujec (ki mu je navsezadnje knjiga namenjena) lahko ustvari pravo sliko o medvojni in povojni dobi, tako usodni za Slovence? Na eni strani je zverinski teror okupatorjev, na drugi strani so protinacistične in protifašistične skupine in le Komunistična partija se zdi, da je bila zmožna formulirati ideale boja za svobodo, zato so se njenega komunizma oklenili mnogi Slovenci... kako je mogoče, da je tkzv. Jugoslovanska skupščina proglasila FR Jugo-

slavijo, ko pa je bila zakonita vlada Jugoslavije v Londonu — kar so tudi jugoslovanski komunisti priznali, ker so po koncu vojne 1945 morali uvesti splošne volitve za novo ureditev države? O koncu vojne sploh ne vzemo ničesar — kot da so tisti „mnogi Slovenci“ vse lepo uredili... Druge države poznajo komunizem kot diktaturo, toda po teh vrsticah na str. 127 in sl. bi človek sodil, da preveča KPS in KPJ en sam čudovit idealizem. Pri tako majhnem narodu kot smo mi Slovenci, števniki „mnogi“ precej pomeni — ali se je res toliko Slovencev odločilo za komunizem, ki je izigral nekomunistične in protikomunistične Slovence za svojo bodočo diktaturo? Prav pri nas Slovenceh, ki nas ni preveč, pomeni eksodus tisočev Slovencev na koncu vojne edinstveno zgodovinsko dejanje, in to tem bolj, ker so ti politični emigranti raje izbrali izgnanstvo v tujini kot pa diktaturo v novi Sloveniji, ki je res nova, ker so jo začeli izvajati ne Srbi ne Nemci ne Italijani ali Madžari, ampak lastni ljudje, Slovenci, ki so — kljub tistim lepim besedam o pravici do lastnega narodnega razvoja na str. 127 — skušali povojno Slovenijo preoblikovati v diktaturo proletariata po vzorcih tujca Stalina. Avtorica te sicer tako zaslužne knjige živi v Avstraliji, kjer ima možnost, da spozna ne le osebe, ampak tudi knjige in časopise tkzv. slovenskih političnih emigrantov; kot zgodovinarica bi zaradi objektivnosti glede našega majhnega naroda morala upoštevati tudi Slovence, ki so proti sedanji, že več kot 40 let trajajoči diktaturi KP v Sloveniji, tudi če morda sama ne deli prepričanja protikomunističnih Slovencev. Mimogrede: kolikor mi je znano, je leto dni pred izidom pričujoče knjige izšla bogato dokumentirana knjiga Staneta Kosa: Staliniistična revolucija na Slovenskem (1941-1945), in o njej so poročali na široko tkzv. emigrantski časopisi in revije... avtorica bi te stvari morala poznati, tudi če pripada povojni generaciji Slovencev.

Str. 15 ugotavlja: „Do leta 313 se je krščanska vera tako razširila, da jo je cesar Theodosius formalno razglasil za državno vero...“ Leta 313 Theodozija še ni bilo na pozornici; 30. aprila leta 311 je cesar Galerius izdal zakon o toleranci krščanske vere; dve leti pozneje sta Licinus in Konstantin razširila ta edikt v smislu svobode za krščansko vero v javnem življenju in pravu. Theodosius I. je izdal zakon, s katerim je postala krščanska vera (nicenske veroizpovedi) državna vera: 28. februarja 380!

Na str. 11 beremo, da „so Rimljani uvedli nekaj novega tako v oddaljene kot tudi bolj središčno ležeče dele svojega cesarstva: spremembe v verskem prepričanju. Sužnji, prodajalci na drobno, in brezposelni, ki jim ni bilo več dano upati na svobodo, so našli zatočišče v krščanstvu.“ Če beremo Johannes-a Geffcken-a (nekatoliškega zgodovinarja) „Zadnji dnevi grško-rimskega poganstva“ (pri roki imam le angleški prevod *The Last Days of Greco-Roman Paganism*. 1978, North-Holland Publ. C., Amsterdam, New York, Oxford), lahko zasledujemo od stoletja do stoletja širjenje krščanstva (od drugega do petega stoletja in še pozneje) — o sužnjih, trgovcih na drobno in brezposelnih ni dosti govora; nasprotno, zdaj pa zdaj se dvigajo množične drhali proti kristjanom. Geffcken na 52 straneh (od 136 do 158) na drobno razlaga, kako se je poganstvo razmahnilo pod cesarjem Julijanom (Odpadnikom) — v 4. stoletju. Geffcken pride (v 6. poglavju svoje knjige) do zaključka, da se je krščanstvo v rimskem cesarstvu moralo spoprijemati z „zmeraj močnejšo (pogansko) versko rahločutnostjo, ki se je v teku stoletij spremenila v strastno gorečnost“ (str. 308). „Čela stoletja,“ pravi na str. 309, „je bilo poganstvo velika, enotna verska sila.“ Pa naj še dodam, kar pravi v tem zaključnem poglavju o številnem faktorju: „Nič kaj nam ne pomaga, če poudarjamo, da se je nova vera širila med najnižjimi sloji; saj je bilo tako v začetku tudi s častilci Mitre in Kibebe: prihajali so iz nižjih plasti prebivalstva. Tudi pozneje so ob raznih katastrofah bile množice (takšnih ljudi), ki so se kaj hitro znebile zaupanja v premoč novega boga, in prav te množice so se trdovratno oklepale poganskih ljudskih praznikov. Zmaga krščanstva... je še zmeraj resen problem...“ (Str. 307 sl.)

Trditev na str. 76, da je Martin Luther „pribil svojih 99 tez na duri wittenberške cerkve“, bo treba priložiti h kupu zgodovinsko nepreverjenih stvari, kakor to doka-

zuje na podlagi zgodovinskih virov Erwin Iserloh že leta 1966; angleški prevod je iz leta 1968, izšel pri G. Chapmanu v Londonu, in nosi naslov „Teze niso bile nabite (na duri). Luter med reformo in reformacijo“ (*The Theses Were Not Posted. Luther between Reform and Reformation*); v 6. poglavju, ki nosi napis „Teze niso bile nabite!“ (klicaj je v izvorniku!), je posebno poučno Luthrovo pismo od 5. marca 1518, kjer pravi, da je hotel „teze poslati na ogled za kritiko le nekaterim ožjim prijateljem; če bi ti tez ne odobrili, bi jih zatrl... Nisem hotel, da bi se teze širile naokrog.“ (Str. 91) Še nekaj: pravila wittenberške univerze določajo, od leta 1508 naprej, da oznani (nabije, nalepi ip.) teze za (sholastično) disputacijo (ki si jo je Luther sprva želel) — univerzitetni sluga, ne pa profesor(ji) (Luther je bil eden izmed wittenberških profesorjev). (Iserloh str. 82 in 84.)

Vsaj še eno trditev bo treba popraviti, tisto na str. 75, 4. odstavek: „Z Renesanso se je pojavila filozofija Humanizma, ki je prvič v zgodovini evropske celine preučevala in upoštevala pravice in dostojanstvo človeka.“ „Pravice in dostojanstvo človeka“ je preučevala in upoštevala že srednjeveška filozofija, ki jo na splošno imenujemo „sholastično“, ki se je obračala na človekov razum z razumskimi postopki, čeprav v okviru teološkega delovanja. Zgodovinar srednjeveške filozofije A. Ch. Pegis takole kritično ocenjuje vlogo sholastične filozofije, ki je šele „na koncu 18. stoletja skoraj popolnoma izginila iz Evrope“ (str. 10 v njegovi *Srednji vek in filozofija*. Nekaj razmišljanj o navzkrižnosti moderne sholastike. V izvorniku: *The Middle Ages and Philosophy. Some Reflections on the Ambivalence of Modern Scholasticism*. H. Regnery, Chicago 1963): „Kar imenujemo samostojno filozofijo — je stvaritev teologov. Teologi so nas naučili razlikovati med filozofijo in teologijo — tega razlikovanja se moderni svet tako rad poslužuje proti teologiji... Srednjeveškim teologom se moramo zahvaliti za same ideale svobodnega in razumske osvetljenega filozofiranja, ki jih dan danes zagovarjamo.“ (Str. 87) V angleščino prevedena zgodovina izpod peresa Henri Daniel-Rops-a *Protestantska reformacija* (*The Protestant Reformation*, 1963, Image Books, Garden City, New York) takole govori o humanizmu renesančnih stoletij: „Krščanski humanisti so bili odkrito prepričani, da lahko z grško-rimsko kulturo razširijo osnove svoje vere — klasični ideali so jim podprli evangeljsko moralno. Ob teh humanistih se je zmeraj bolj uveljavljal še en, a različen tip intelektualca... ki mu ni bilo mar ne za vero ne za zakoniti red; ta tip se je udinjal despotom in ni zamujal prilik, da se laska najnižjim človeškim nagonom... Razumska drža, ki je ne moremo zaslediti v Srednjem veku, se je zdaj razodevala v obliki verskega skepticizma... Ideal, za katerega so se ogrevali, in ga imenovali virtū... je pomenil duševno držo posameznika, ki se ves in popolnoma uveljavi in ki mu osebnost in osebni napor nedvomno narekujejo končni smisel in končno popolnost. Kaj za to, če posamezne lastnosti, v katerih se hoče do konca razviti, nosijo v sebi poteze, ki jih etika označuje kot hibe in sprijenosti!“ (Str. 288-189; 291-292, I. del.)

Na str. 79 bo treba jasno izraziti, kdo je ustanovil kapucine; navadno dodamo pri imenu St. Francis — of Assisi, da ga ne zamenjamo z drugimi svetimi Frančiški.

Str. 94 ne nudi jasne, pregledne zgodovinske slike; 1797 govori o Napoleonovih zmagah, potem je naenkrat tukaj Campo Formio s svojo mirovno pogodbo... dejansko pa je vmes poraz Francozov v Južni Nemčiji 1796, a zmaga v Italiji 1797 — pod generalom Napoleonom.

Str. 96 proti koncu: kdo se je vrnil — Brambovci ali francoski vojaki?

Str. 97, prvi odstavek: je beseda Court v oklepaju v sedmi vrsti francoska (v tem slučaju jo je treba pisati Cour) ali angleška?

Str. 100 se bere kot neke vrste šaljivka: kdo je „podaril“ sinčka Napoleonu — Jožefina ali Franc II.?

Na isti strani 100 se je treba vprašati: kakšen smisel ima absolutizem v zvezi s krščanskimi načeli? Dejstvo, da se papež ni hotel priključiti, da misliti; razen tega so v tej dobi „krščanska načela“ pobarvana s protestantizmom in racionalizmom, tako da je v smislu objektivnosti bolje postaviti krščanska načela med navetnice. Ne smemo po-

zabiti, da je papež Leo XIII. vsaj katoličanom na moderen način obrazložil načela družbene in posameznikove svobode (v encikliki Quod apostolici muneris od 28. 12. 1878; v encikliki Diuturnum illud od 29. 1. 1881; in posebno v encikliki Immortale Dei od 1. 11. 1885); da se po papeževih besedah niso hoteli ravnati, je vsaj eden izmed razlogov, da ostanemo skeptični napram tkzv. „krščanskim načelom“ vladajočih v 19. stoletju.

Po vseh teh opombah — ki se nanašajo na en del celotne knjige — menim, da izražam mnenje resnih bralcev te za Slovence tako važne knjige, če izrazim željo, da avtorica še enkrat pregleda celotno snov in jo popravi z ozirom na objektivno zgodovino, ki ji je sicer bila pred očmi ves čas pisanja, a kateri se ni mogla posvetiti zaradi preobilice in zamotanosti stvari in virov; pri tem bo mogla popraviti tiskarske in druge napake z ozirom na angleščino, saj je eden glavnih namenov te monumentalne knjige, da seznanijo tujce z zgodovino našega naroda; in prav ZATO ji narekuje ta vzvišeni namen pažnjo pri izbiri virov, posebno kadar gre za dogodke, ki jih strankarstvo ali ideologija po svoje tolmačita; velika prednost avtorice je, da živi izven komunistično vladane domovine. Upam, da bo pri ponovni izdaji avtorica segla tudi po dveh knjigah, ki sta izšli istega leta kot pričujoča knjiga in ki ju nisem še omenil: „Veneti — naši predniki?“ Dunaj 1985 (I. Tomažič-Dr. J. Šavli, Glas Korotana št. 10), kot protiutež k 2. poglavju o izvoru Slovanov; in: „The Holy Brothers Cyril and Methodius Co-Patrons of Europe“ (J. Vodopivec, Rome 1985, Pont. Univ. Urbaniana) kot dopolnilo k 4. poglavju o Krščanstvu in Slovencih.

Dragi Glas!

Med tem dolgim pisanjem sta veter in dež raztrosila cvete češenj po tokijskih ulicah, a nisem mogel končati pisanja hitreje; razvozlanje tako zamotane snovi zahteva čas, ki si ga lastijo tudi drugi dnevni posli. S prisrčnimi pozdravi ostajam Tvoj Daljnovzhodnik

Vladimir Kos.

Op. ured.: V prihodnjem Glasu bo izšel drugi del ocene knjige The Slovenians.

Izid Nagradnega razpisa Slovenske kulturne akcije

Ob koncu leta 1986 je SKA razpisala nagradni natečaj za eseje in razprave na temo Povezava treh Slovenij — nameni, pravice, dolžnosti.

Natečaj sta omogočila z mecenskim darom dr. Peter Urbanc in hotelir Vinko Levstik.

Na razpis se je odzvalo sedem piscev. Žirija, ki so jo sestavljali dr. Katica Cukjati, Božidar Fink, Ladislav Lenček, dr. Jure Rode in arh.

Jure Vombergar, se je sestala 23. marca ter ocenila prispevke.

Komisija je bila enotnega mnenja, da podeli

1. nagrado 800 USA dol. Andreju Rotu, za esej Modeli slovenske samobitnosti;
2. nagrado 600 USA dol. Vladimirju Kosu za esej Tetralogija Slovenije;
3. nagrado 600 USA dol. Levu Detelu za esej Tri Slovenije kot nedeljivi vezni člani skupne slovenske usode.

Nagrajena dela so bila predstavljena pod sledečimi šiframi: 1. Anton; 2. S. D. C. 1555 in 3. Lipa 1987. Nagrajena dela bodo objavljena v Meddobju, ostali prispevki pa so na voljo uredniku Meddobja, da jih s privoljenjem avtorjev objavi.

Mecenoma — iskrena hvala! Nagrajencem — čestitke!

knjige

Marjan Pertot: Bibliografija slovenskega tiska v Argentini 1945–1987.

Slovenska zaprtost, zabudjenost, zagledanost vase, menefregizem, slovenski ghetto v Argentini, je samo nekaj izrazov in očitkov, s katerimi so do sedaj označevali slovensko skupnost v Argentini. Roko na srce — večinoma so ti očitki upravičeni!

Če piše prijatelj o nas dobro, je to razumljivo — če piše nasprotnik slabo, prav tako — če pa pride nekdo iz zamejstva, mlad človek, in nam zbere vse, kar je naše zdomstvo v štiridesetih letih napisalo, pa je za nas nekaj nerazumljivega. In to z znanstvenim kriterijem, z metodičnim delom in mravljinčno potrpežljivostjo!

Vedno smo tožili, da nas ne poznajo, krivdo metali na vse, samo na nas ne, moral je priti knjižničar Knjižnice Dušana Černeta v Trstu, da je to opravil.

Marjan Pertot je bil lani na obisku v Argentini, predstavil je bogastvo tiskane besede na Primorskem, predaval je pri SKA, poznamo ga že, zato naj naš pregled velja njegovi Bibliografiji, čeprav bi na tem mestu tudi zahvala za njegovo požrtvovalnost in idealizem ne bila odveč.

Bibliografija predstavlja ustvarjalni potencial tistih, ki so l. 1945. zapustili Slovenijo zaradi komunističnega režima, ki je vpeljal najbolj grobo obliko stalinizma v slovensko družbeno življenje. Če preštejemo avtorje, dobimo lepo število 229 ljudi, ki so ustvarili 545 književnih enot. To so gole številke, ki pri številnih narodih ne bi pomenile dosti — če se pa zamislimo, da je od tistih beguncev iz l. 1945 ostalo dosti na Primorskem, Koroškem, Avstriji, Nemčiji, Angliji, Franciji, Italiji, Španiji, Kanadi, ZDA in vseh celinah sveta, da so morali vse začeti iz nič, da se je veliko slovenskih talentov izgubilo, in da so si morali ti ljudje zagotoviti poleg tega svojo eksistenco, potem šele razumemo, kaj bi ta zamlčevani del slovenske skupnosti dosegel, če bi ostal v domovini.

Bibliografija je bila predstavljena v Trstu in predstavitelj prof. Martin Jevnikar je zapisal v Mladiki, da se je vanjo treba poglobiti z duhovnimi ali zgodovinskimi očmi. Tistih sedem tisoč ljudi, ki je prišlo v Argentino l. 1947-1948. je zmoglo opraviti delo, ki do sedaj ni bilo poznano ne priznано, brez vsake podpore, na katerega bi bili ponosni v domovini.

Emigracija je od vsega začetka pošiljala svoje publikacije v domovino v Narodno in univerzitetno knjižnico, ker se še vedno čuti del naroda, toda domovina jo je omalovaževala in zamlčevala. Tam so nas gledali z detektivskimi, ne duhovnimi očmi — pod ključ vse, kar se je zdelo sumljivo!

Bibliografijo slovenskega tiska v Argentini je založila Mladika, izdala jo je Knjižnica Dušana Černeta v Trstu, opremil jo je Edo Žerjal, natisnila tiskarna Graphart v 400 izvodih. Ta, prvi del obsega 92 strani, drugi in tretji — Bibliografija periodičnega tiska in Bibliografija drobne tiska, sta že v delu.

Tone Brulc

Ob pesniški zbirki Vinka Rodeta

Veliki četrtek me je obiskal dr. Rode. Že dokaj let živi v Rimu, a mi je ohranil zvesto prijateljstvo. Vedno pride na Pšato, kadar je v Ljubljani. Za veliko noč nas je obdaroval, meni pa je prinesel pesniško zbirko brata Vinka „Nekje je stvarnost prozorna“.

Takoj sem jo začel prebirati. Vendar ne z mislijo, h katerim pesmim bi jo glede kakovosti postavil v domovini.

Rad bi mu le pogledal v srce, kaj čuti in snuje, ko je odtrgan od domovine in ima ognjišče v drugačnem svetu. Pri poeziji najprej občutiš tisto, kar je najbolj krhko in hkrati ustvarja pesem: jezik in prispodobo. Strmim, jezik lepo teče, je naš, nič se ga ni prijela tuja primes.

Zna najti tudi prisposodo, ki ni že obrabljena. Naj na-vedem nekaj primerov:

Čas je bogata čaša
nesmrtna zavesti,
da bivam...

Ali: Me bo stisnila zima,
takrat, ko sonce izkrvavi...

Ali: Telo je izsušen krehelj...

Poezija se izogiblje tujk. Tu jih nekaj ima, vendar jih uporablja z občutkom, in samo toliko, kot jih uporablja izobraženec, kadar hoče dati kolorit. V geslu o heliofaniji zahoda. Zahod nam pomeni slovo, njemu pa veliko več: ko se naše sonce poslavlja od nas, nam vzhaja Večno sonce.

Skozi vso zbirko je kljub kakšni črni misli ali jesenskem solsticiju razlita svetloba, luč. Doživlja presojno svetlobo, sijaj, neskončno svetlobo, praznik svetlobe, ki žari v drevju, čisto svilo žarkov.

Svet, v katerem živi, ima daljna obzorja, neizmerne ravnine, stepe in močvirja, nekje zadaj šumi ocean. To še bolj občutimo v naši mali Sloveniji. Kot poblisk se mu oglasi misel na domovino; v dolini La Punilla se ob stari kapelici spomni cerkve v Grobljah. Po dolgih letih je zdaj spet svetišče, medtem ko je bila prej „Muzej Jelovškovih fresk“... Letalo zagrmi v noč proti Evropi, zanj izgubljenem obzorju... Ko z Inki moli zlato čudo, čuti, da ga obiskuje isto sonce kot nekaj v rodnem kraju.

Njegova pesem je molitev in zahvala za milost življenja, za lepo in dobro stvarstvo, za dar ustvarjanja... Čudovita je pesem LAUDES, polna nežnih tonov, barv, svetlobe in gibanja. Ne pretiravam, če trdim, da je v njej nekaj „Franciškovega“. Takoj za njo moram omeniti pesem OČETU IN MATERI. Na tej pastelski sliki živi naš podeželski svet, dom z živino, delom in nedotaknjeno naravo, naš pošteni, pridni človek, še ves vdan Bogu. Ta svet žal umira. Počasi bo tudi nam daljni spomin kakor njemu. Tudi ta pesem je zahvalna: staršem, ko sta mu odpirala pot k lepoti in življenjski modrosti... Ob tej pesmi moram omeniti še pesem O MATI, KI SI ME SPOČELA. V vsej zbirki pa je enkrat samkrat trd, če smem tako reči, in obtožuje: v pesmi O, MATI, MATI DOMOVINA. Bolečina mu je prekipela zaradi toliko krutih in nerazumljivih smrti. Premnogi Slovenci, raztreseni po svetu, a tudi v domovini, so še danes pretreseni, ker ne morejo doumeti, zakaj je Bog to dopustil.

Naj sklenem. Zbirka ima veliko vrednot, zato je prav, da je izšla. Upajmo, da ni odložil peresa. Naj bodo te vrstice v spodbudo in pozdrav.

Avguštin Pirnat

O Rakovčevih Posnetih Sonetih

Rakovčevi Posneti soneti (SKA, 1987) so izjemna pesniška zbirka. Izjemna, v kolikor danes prevladuje v pesniških zbirkah pomanjkanje osebnega stila, pretirano prizadevanje po izvirnosti in temu sledeč nepristen izraz, prevzemanje avtohtonih elementov brez pesniškega kritja, ponavljanje besed in tavitološko (z bogve kakšnimi psihodeličnimi nameni) uporablanje barv in drugih pripomočkov.

Posneti soneti so mi bili v mnogih ozirih pravo odkritje, kjer sem najprej iskal pristnost izraza in ga — resnici na ljubo — takoj ne našel. Šele po večkratnem branju sta se mi iskrenost in resničnost odkrivale: najdeval sem elementarna doživetja in tam bil resnično zadovoljen. Zakaj se mi je to tako počasi odkrivalo, si razlagam po tem, da smo ljudje ubrani na različne strune, zlasti tisti, ki pesniško moč doživljamo v španskem svetu ter nekako platonično reminiscenčno v slovenskih klasikih.

Rakovčeva lirika je predstavljena v razdalji, z mirnim in jasnim pogledom, z modrostjo. Kljub temu ni nič manj dramatična. Motive oblikuje zrel mož, ki z melanholično ironijo obvlada čustva.

Sonetni sestav je spreminjajoča se posoda, ki jo vsakič na novo oblikuje in napolnjuje z duhovno vsebino. Ne gre tu za samoljubno uporablanje variant soneta, ampak za ustvarjalno načelo. Rakovec se malokrat drži stroge Petrarčeve oblike. Verze krajša in podaljšuje, prestavlja naglašene zloge (kar precej verzov je daktilskih), rime so samovoljne. Na to vprašanje ali celo očitek bi Rakovec verjetno odgovoril, da je to Rilke delal že pred 60 leti, tako da ga Mönch (doslej najpopolnejša monografija o sonetu) imenuje „razbijalca soneta“. A Rakovec je pisal tudi v prostem verz. Ena najlepših je Drevo v megli (Meddobje XIII, str. 83). Vendar se njegova moč izkaže predvsem v sonetu.

Pri Posnetih sonetih ne gre Rakovcu za antologijo soneta, temveč za podobo lastnega doživljanja in življenja. O sebi nerad govori, razen v pesmih, češ, saj ne gre za kakšno volilno kampanjo! „Naj pesniško delo govori samo zase. Če bo naletelo na pozitiven odziv in ne samo pri prijateljih, bo doseženo, kar sem s pesnikovanjem želel. O Shakespearovem življenju se silno malo ve in kljub temu je literarno vrhunski. Kakšnim pesnikom enodnevnica na vse obširne biografije nič ne pomagajo“ (Iz pisma 22. junija 1987).

Kot se spodobiti pesniku pa detajlira z morda manj pomembnimi podatki, tako na primer, ko govori o hiši, kjer je preživel mladost. „Tista stanovanjska hiša je stala tik ‚rdeče hiše‘ na Poljanskem nasipu, namenjena je bila osebju Jugoslovanske tiskarne. Tiskarna se je dvigala s svojimi ponosnimi štirimi ali petimi nadstropji na vogalu Kopitarjeve ceste in Poljanskega nasipa nasproti Zmajskega mosta.“ V pesmi Most (Meddobje XII, str. 188) opisuje, kako zeleni zmaji stražijo most. Brodolomec, vržen na ameriško obalo, gleda skozi nekakšen tunel svojo rojstno mesto — „belo“ Ljubljano in vidi, da so zmaji še vedno tam, stražijo most, to je, njegovo mladost. „Ko bi sedanji oblastniki vedeli, kako drag in svet je brodolomec spomin na zmaje, bi jih odnesli drugam — kot so se polastili stanovanjske hiše na Poljanskem nasipu in stare upokojevnice Slovenca vrgli na cesto“ (Iz pisma 20. sept. 1986).

Nastanek Posnetih sonetov je mogoče potegniti v preteklost tja v trideseta leta. Tako ima vsaka pesem, tudi prepesnive, zlasti pa onih 23 sonetov 6. ciklusa, svojski pečat različnih dob, drugačnih misli in prepričanj, različno stopnjo življenjske zrelosti in različni način izražanja čustev.

Posneti soneti je pesniška zbirka, ki je za začetnika in tudi za strokovnjaka trd oreh. V njej je zgoščeno življenjsko delo tenkočutnega pesniškega duha, človeka, ki ni polnil knjižnih polic, temveč je svojo literarno produkcijo zлил v eno samo knjigo. V tem smislu je mogoče sprejeti in razumeti stilno zgoščenost in včasih celo kriptogramsko vsebino. To besedilo s prikritim sporočilom je namerno, bogati knjigo in prisili bralca k večji duhovni zbranosti. Rakovec sam pojasnjuje nekatere pesmi iz 6. ciklusa, ostale prepušča bralcu. Avtor sam nam namreč

NAJNOVEJŠE

Naročila pošljite
na naslov:

SKA, Ramón L. Falcón 4158
1407 Buenos Aires
Argentina

Cena: U\$A 10.— za broširano in
U\$A 12.— za vezano knjigo.

te hermenevtike ne more olajšati s svojimi razlagami. Navedem pa naj le nekatera teh tolmačenj, da prikažem Rakovčevu prav nič slučajno izražanje.

Kako je prof. Rakovec natančno iskal smisel v „posnemaju“ sonetov, naj navedem primer Shakespearovega Shall I compare thee to a summer's day?, ki ga Rakovec prevača Pomladnemu naj te primerjam dnevu? Tu je na prvi pogled opaziti nedoslednost. Shakespeare rabi besedo „Summer“ in vsi jo prevajajo s „poletjem“ (vključno Menart). Edini izjemi (?) sta Doroteja Tieck („Lenz“) in pa Astrana Marín v svojem prozornem prevodu (založba Aguilar). kjer opozori, da je v Shakespearovem času „summer“ pomenil del današnje pomladi in del današnjega poletja. Zato je malo nižje lahko govoril o „majskih“ popkih. V Don Kihotu (tja je Rakovca napotil etimološki slovar Corominasa), II. zač. 53. poglavja našteva Cervantes pet letnih časov. Tudi „midsummernight“ nepravilno prevajajo kot „kresno noč“, saj gre za noč med 30. aprilom in 1. majem!

Poglavitna beseda pri sonetu „Ris“ (str. 83) je „notranjščina“, ki ne pomeni samo „notranjosti“, ampak tudi (in predvsem) „notranjski dialekt“, „notranji rod“, „notranjsko zavest“ ali „notranjsko dušo“. Tako razlaga Rakovec v pismu z 4. avg. 1986 ter pripiše: „Moja mama je bila Notranjčanka: iz Cerknice, kot rajni Javornik. Pisatelj Matičič je bil moj sorodnik.“

K „Mallarméjevemu „Le vierge...“ (str. 57) Rakovec pripominja, da je „nesmiselno“, „nekoristno“ izgnanstvo originala spremenil v „doma izgnan“ in s tem sonet posvetil slovenskim književnikom, ki morajo molčati.

Še globlje gre pri Quevedu, kjer je v malem popravku „zapopadena“ cela filozofija španskega pesnika. „Po naključju sem dobil v roke Laín Entralgov esej o Quevedu. Zanimal me je, saj sem o Quevedu pravzaprav prebral samo študije ge. Kelly o Quevedu kot metafizičnem pesniku. Laín Entralgo gre v drugo smer, skoraj bi rekel, da globlje. In ko se ustavi pri „Ah de la vida!“ in ga obdela v zvezi z drugimi karakterističnimi soneti (permanece lo fugitivo — Tibera), dá besedi „asiste“ čisto drug pomen, kot sem ga bil razumel jaz. Naslanjaje se na razmišljanja sv. Avguščina o spominu, pravi, je Quevedo spoznal, da edino kar nam daje moč, kar ostane, je „lo vivo“. No, lepo godlo si skuhal, sem si rekel. Moj prevod je tekkel: „Življenja ni; kar je, je preživelo (asistir = estar presente). Laín Entralgo pa z jasno logiko vidi v „asistir“ = ayudar. To, kar nam je ostalo v spominu (lo vivo), nam daje moč. Vdal sem se in popravil: „Življenja ni; krepča me preživelo.“

Med prebiranjem Rakovčeve korespondence sem ponovno naletel na stavek, ki ga je vredno priklicati v spomin in, za sklep, tudi posredovati drugim: „Če je božja volja, bo knjižica v kljub krizi in vseh koncih izšla, če pa ostane v rokopisu in se ta rokopis izgubi, ali pa če porabijo papir, ko bodo črke orumenele, za druge boljše pesmi, se bom z novim boljšim pesnikom veselil njegovega uspeha, obenem si bom pa potihem želel, da pod novim rokopisom odkrijejo pesem, pisano v našem jeziku, in da bo kak znanstvenik 21. stoletja napisal študijo o palimpsestu...“ (11. maja 1987).
A. R.

Gradivo za slovensko ustavo

Aprila je izšlo Gradivo za slovensko ustavo, ki ga je izdal časopis za kritiko znanosti v Ljubljani. Predstavitev te Društva slovenskih pisateljev in Delovne skupine za ustavni razvoj pri slovenskem sociološkem društvu je bila v Cankarjevem domu.

Pri reševanju ustavnega vprašanja avtorji (Milan Apih, Janez Menart, Tone Pavček, Tone Peršak, Dimitrij Rupel,

Veno Taufer ter France Bučar, Tine Hribar, Peter Jambreč, Mitja Kamušič, Veljko Rus in Ivan Svetlik) izhajajo iz izhodiščnega načela pravice slovenskega naroda do samoodločbe. Slovenski narod ima neodtujljivo trajno in ponovljivo pravico, da popolnoma svobodno, kadarkoli kakor želi, določi svoj notranji in zunanji položaj brez vmešavanja od zunaj in da po svoji volji uresničuje svoj politični, gospodarski, družbeni in kulturni razvoj. Dosedanji ustavi, predvsem pa predlagana ustavna dopolnila, poudarjajo model centralističnega urejanja zadev v Jugoslaviji in Sloveniji.

Knjiga je razdeljena na dva dela. V prvem so Uvodne razlage tez za slovensko ustavo, v drugem pa Teze za Ustavo Republike Slovenije.

Pozdravljamo objavljeno gradivo in teze, ki „izhajajo iz predpostavke o dozorelosti slovenskega naroda, da sprejme svojo lastno ustavo, ki ne bi bila derivat niti sovjetske niti jugoslovanske“.

Kot polnopravni Slovenci želimo sodelovati s svojimi predlogi.

Na začetku Tez za ustavo Republike Slovenije je Preambula, ki se takole glasi:

Zavedajoč se svetosti življenja in človekovega dostojanstva; izhajajoč iz:

- temeljnih človekovih pravic in državljskih svoboščin,
 - temeljne pravice vsakega naroda do samoodločbe,
 - temeljnega zgodovinskega dejstva, da smo Slovenci z lastnimi močmi izoblikovali svojo narodno samobitnost in uveljavili svojo državnost,
- z namenom, da ob spoštovanju dediščine slovenskega naroda zagotovimo kulturni, ekonomski, politični in socialni razvoj Slovenije,
- sprejemamo naslednjo USTAVO REPUBLIKE SLOVENIJE.

utrinki

Revija „Studia croatica“ prinaša v zadnji številki leta 1987 (107) tudi razpravo o Sloveniji. V poglavju „Jugoslavija izgublja svoje notranje zaveznike“, se sprašuje s Tarasom Kermaunerjem po Ljubljanskem Dnevniku v Pismih srbskemu prijatelju: Srbi nam očitajo, da jih mi Slovenci izkoriščamo, da živimo na račun prevaranih bratov. Zakaj torej živijo z izkoriščevalcem? Zakaj Srbi in drugi ne dovolijo Slovincem, da bi odšli iz Jugoslavije (izstopili, se ločili).

Na originalen način je branil Mladen A Švarc dr. Janeza Ev. Kreka v reviji „Tretji dan“. Krek da je istovetil liberalizem z judovstvom, socialistično teorijo je uvozil z Dunaja, z njo pa tudi antisemitizem. Švarc obsoja Krekov antisemitizem in pravi, da ni bil pravičen do Judov, razume ga pa, ker so bile vse takratne katoliške stranke v Avstriji proti Judom. Švarc je Jud, rojen je v Zagrebu, piše v hrvaščini, iddish in nemščini, je pa tudi član Slovenskega pisateljskega društva.

OBIŠČITE pisarno Slovenske kulturne akcije
od ponedeljka do petka od 9 do 12 ure
v Slovenski hiši, R. L. Falcón 4158, Bs. Aires

ARGENTINO	CORR. CENTRAL	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
		R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo, Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina.